СМУТОК.

Тихо скаржиться вона... Я вчуваю часами зненависть у тих словах до мене, я вчуваю жаль за чимось утраченим для сього коханого голосу і хочеться мені дати щастя, одчинити двері у широкий, ясний світ, і при тому сказати: „Прошу!"

І я певний, що зміниться голос, що пропаде сірий попіл тоді, а вибухне вогонь бадьорий, з'явиться порушена гармонія... Тільки... я не знаю такого щасливого кутка: я можу слухати і мовчати.

За стіною мого помешкання панує молода і яскрава веселість — дзвенять голоси дівчат, якийсь добродій, барітоном, викрикує свої бажання веселости, навіть бездушні меблі підлягають загальному настрою і немилосерно стукають по підлозі,— мене се тільки дратує: я знаю, що се хвилеве вогнище, що на завтра воно полишить тільки попіл, а горючого матеріялу забере багато... Ні, така веселість робить мене залежним од других і створює тільки злуду, яку треба тягом повторювати, щоб вона не згасла. Я хочу утворити світ незалежний од того, чи хто співає, чи плаче...

Не хочу я мати тільки спогадів — бо ілюзія лишає спогади — я хочу бути веселим, новим і новим матеріялом, як за мною так і переді мною. Щоб ніхто мені не заважав веселитися — радість його і моя повинна бути спільною, хоч дороги ріжні,—щоб нікого мені не бракувало в дні самоти моєї...

Я не знаю такого шасливого кутка в душі моїй, через те я тільки мовчу і слухаю...

— Я чогось хочу... Я заздрю комусь... Всі такі егоісти!—Чую я голос і серце холодніє, крило з півночі віє на моє серце.

Поцілунком викликати теплоту — він такий чудодійний, він поєднав нас, він стирав розуміння часу — до нестями, до забуття — диктує душа моя.

За стіною шумливо озивається рояль під неумілою рукою... Переплітаються народні мельодії, що складали трагізми або найвищий захват кохання. Дикі дісонанси, перебріханий мотив і одноманітна мішанина з ріжних сфер чуття... Характерна забава стомленої публіки.

Я цілую... Вона якось нервово здрігнулася і ледві помітно, наче тільки подумала, одхитнулася од мене.

За стіною співають — безладно і також неуміло.

Легонький усміх відчуваю на її лиці, легонький і гіркий. У хаті напівтемно, бо світло йде з другої кімнати од лямпи, що лишилася на столі... Біла штора на вікні спливає простими лініями до долу... а там за нею щось темне і велике — велике: цілий світ загубився у тінях байдужної до всього ночі! І я відчуваю ту просторінь, її безмежність і те, що я тому не згубився, бо заліз у коробочку, що зветься помешканням.

elib.nplu.org

— Ти виходила за мене заміж і казала... — починаю я доволі схвильовано.

Знову тільки усміх і погляд з докором... Вона хоче встати і піти від мене, але я силою здержую її на місці.

— Так болить рука!... тут вона тягне до себе лікоть; мені стає якось ніяково я пускаю руку.

Довша павза.

Бреше собака десь на вулиці і я впізнаю по голосу, що то собака господині дому. Хропе служниця у кухні за стіною, швидко цокає маленький годинник на стіні, а кругле шкільце на йому блищить на половині, наче око з більмом... В унісон з годинником у деревляних стінах стучить хробачок-згубитель.

За стіною все метушня і крики... Дівчата сміються і викрикують, наче хто їх лоскоче...

Я хочу перервати мовчанку, — для мене немає нічого страшнішого, як тривожна мовчанка, як щось невисловлене... І знову я знаю, що для неї нема нічого гіршого, як турбувати її власні переживання. Вона належала до порядку тих людей, що настроєм своїм часто нагадували мені шклянку з чистою, кришталево-чистою водою, куди випадково трапили якісь фуси і осіли на дні у вигляді білястого туману. Доволі комусь ледві доторкнутися або зробити самому якийсь незручний рух, як туман починає тягнутися вгору і затемнює собою всю воду. Треба довгого часу і надзвичайного спокою, щоб усе знову осіло на дно і знову вияснилась прозорість і рівновага душі. Життя такої людини — вічна обережність перед тими внутрішними фусами, а коли не обережність, то в перспективі якась дика неясність, вічно важкий стан незрозумілої тривоги. Відкіля ж такий настрій?—часто думав я. І мені видавалося, що се просто ті життьові дрібниці, які найтоншою сугою трапляють до організму нездатної до здорового життя людини, а властиво не самого навіть життя, лише окремих його проявів і то більше тих, які мають найменше змісту. Тільки такі умови і можуть утворити фуси, що потім осідають у глибині, як густий і липучий туман.

Мене починає пекти сором—усе те, що було і є для мене певною красою, — раптом починає освітлюватися з другого боку... Обіймання, ночі, поцілунки... Навіть очі заплющую од якогось пекучого сорому. А потім далі... і немає ніякого виходу, ніякої поради. Тільки холод обхоплює мене за якийсь невідомий злочин... Те, що я так кохаю, одмінилося і зникає од мене,—лишилося тільки якесь важке непорозуміння..

„Це одчай якоїсь фізичної перевтоми"—думаю я. „Хіба ж я сам не піддаюся тому узурпаторові, як перевтома? Хіба ж я ще не більше буваю нечемний?"

— Буде тобі, голубко! — звертаюся до неї.

— Я чогось хочу... я заздрю комусь!... з невимовною тугою і слізьми у голос промовляє вона до мене. — Сумно мені, дуже сумно!.. заломлює руки так, що пальці хрустять.

А за стіною веселі звуки, а радше крикливі, — якось до болю вражають мій слух.

elib.nplu.org